

Apulaisohjaajan rooli lasten kanssa työskennellessä elokuva-alalla

Emil Ahlfors

OPINNÄYTETYÖ
Kesäkuu 2023

Media-alan tutkinto-ohjelma
Luova sisällöntuotanto / Käsikirjoitus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan tutkinto-ohjelma
Luova sisällöntuotanto / Käsikirjoitus

AHLFORS, EMIL:
Apulaisohjaajan rooli lasten kanssa työskennellessä

Opinnäytetyö 34 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Kesäkuu 2023

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella apulaisohjaajan roolia lasten kanssa työskennellessä elokuva-alalla. Samalla syvennyttiin pohtimaan, millaisia asioita tulee ottaa huomioon, kun lapset ovat läsnä työnteossa. Asiaa tarkasteltiin laillisesta sekä kokemuksellisesta näkökulmasta. Myös apulaisohjaajan roolia ja siihen liittyviä vastuita valotettiin. Tähän lukeutui myös apulaisohjausosaston työnimikkeiden työnjaon eroavaisuuksien tarkastelua.

Tutkimusmenetelminä hyödynnettiin case studya ja teemahaastatteluja. Opinnäytetyöhön haastateltiin neljää apulaisohjaajaa ja aihetta tarkasteltiin heidän kokemustensa kautta. Osana tutkimusta oli myös lopputyöelokuva Kanamies, jonka kautta peilattiin omakohtaisia kokemuksia lasten kanssa apulaisohjaajana työskentelemiseen. Lasten oikeudellisista asioista tehtiin oma kasattu kokonaisuutensa ja mukaan liitettiin käytännön neuvot lasten tukemiseen kentällä.

Opinnäytetyön tuloksena tiivistetysti oli lasten turvallisuuden huomioiminen. Lapsi tulee kuvauksissa olla aina jonkun kanssa, varmistaa kuvausympäristön turvallisuus ja suunnitella tarkasti kuvauksiin liittyvät stuntit. Hänen kanssaan tulee olla avoin ja ymmärtävä, asettua hänen tasolleen sekä luoda positiivista energiaa ympärille. Näiden seikkojen lisäksi laillinen osuus työajoista oli korostunut niin haastatteluissa, kuin muissakin lähdemateriaaleissa. Lapsen esiintyjänä toimiminen ei saa haitata hänen koulunkäyntiään tai tervettä kasvuaan. Apulaisohjaajan rooli tässä suhteessa kuvattiinkin opettajanomaiseksi, ja hänen tehtävänä on varmistaa turvallisen tilan luominen. Apulaisohjaaja informoi muita lapsen läsnäolosta sekä katsoo, että esimerkiksi kielenkäyttö pysyy asiallisena lapsen läsnä ollessa.

Tarkoituksena oli antaa selkeä kuva siitä, mitä asioita on hyvä ottaa huomioon, kun lähdetään tekemään töitä alaikäisten ja erityisesti lasten kanssa. Opinnäytetyö on suunnattu elokuvantekijöille ja erityisesti apulaisohjaajille, jotka tekevät töitä elokuvissa, joissa esiintyjinä on lapsia. Tarkastelukulmaa voi soveltaa sellaisenaan myös tv:n fiktiotuotantoihin, sillä tv-tuotantoja koskettaa samat lailliset säännökset, ja työ lasten kanssa on hyvin samanlaista. Tulevaisuudessa tätä opinnäytetyötä voidaan kehittää ja ehdotuksena on oppaan tekeminen lasten kanssa työskentelystä tätä opinnäytetyötä hyödyntäen.

Asiasanat: apulaisohjaaja, lapsiesiintyjä, lastenelokuva, turvallisuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Film and Television
Creative content production / Script writing

AHLFORS, EMIL:

Exploring the Responsibilities and Duties of an Assistant Director when Working with Children in Film Industry

Bachelor's thesis 34 pages, appendices 1 page
June 2023

The purpose of the thesis was to examine the role of an assistant director when working with children in the film industry. It also explores the various conditions that should be considered when children are around during shooting. The matter was examined from a legal and experimental point of view. The assistant director's and the related responsibilities were also discussed. This also included examining the differences in descriptions of assistant directors.

The research methods used were a case study and thematic interviews. Four assistant directors were interviewed for the thesis and the topic was examined through their experiences. The case study was a short film Kanamies, through which personal experiences of working with children as an assistant director were reflected. The legal issues of the children were compiled with practical advice on supporting children in the film industry.

The result of the thesis outlined children's safety. These include having the child being accompanied at all time during filming, ensure the safety of the filming environment, and carefully plan the stunts related to the filming. With a child it's a must to be open and understanding, put oneself on their level and create positive energy around. In addition to these points, the legal share of working hours was highlighted both in the interviews and in other source materials. Children's working hours are from 2 to 7 hours depending on is it school day or not. The child's education and health must not be interrupted by their acting. As an assistant director, their role should be to create a safe space and act as a teacher for the child.

The result can be applied to fictional TV productions, as TV productions are affected by the same regulations. More work can be done about this topic in the future to make a guide for working with children using this thesis.

Key words: assistant director, child performer, children's movie, safety

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUSMENETELMÄT	7
2.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	8
3	KUKA ON APULAISSOHJAAJA?	9
3.1	Työnkuva	9
3.1.1	Esituotantovaiheen tehtävät	9
3.1.2	Kuvausvaiheen tehtävät	10
3.2	Erilaiset apulaisohjaajat	11
3.2.1	Ensimmäisen apulaisohjaajan tehtävät	11
3.2.2	Toisen apulaisohjaajan tehtävät	12
3.2.3	Kolmannen apulaisohjaajan tehtävät	12
4	LAPSET KUVAUKSISISSA	14
4.1	Lainsäädäntö	14
4.1.1	Työajat	15
4.2	Huoltajat	15
4.3	Kentällä koettua	16
4.3.1	Lasten turvallisuus	17
4.3.2	Lasten jaksaminen	18
5	APULAISSOHJAAJAN ROOLI SUHTEESSA LAPSIIN	20
5.1	Haastattelut	20
5.2	Havaintoja haastatteluista	20
5.2.1	Toistuvat teemat	22
5.2.2	Haasteet	23
6	LOPPUTYÖELOKUVA KANAMIES	25
6.1	Lyhyesti	25
6.2	Esituotanto	25
6.3	Kuvaukset	26
6.4	Havainnot lasten kanssa työskentelystä	28
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	29
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	34
	Liite 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET (sähköposti)	34

ERITYISSANASTO

Runneri	Kuvauksissa juoksevia asioita hoitava työryhmän jäsen.
Call sheet	Päiväkohtainen aikataulu kuvauksissa.
Hard out	Absoluuttinen takaraja, jolloin näyttelijän tulee lähteä pois kuvauspaikalta.
Castata	Roolittaa. Ammattitermi, joka juontuu englanninkielisestä sanasta "cast" (= valita rooliin).
Stand in	Henkilö, joka toimii mallina näyttelijän tilalla, esimerkiksi valoja ja kameraa aseteltaessa.
Double	Henkilö, jolla on lähes samanlainen fyysinen olemus ja joka toimii näyttelijän tilalla kameran edessä. Doublea käytetään, kun kasvot eivät näy kamerassa. Esimerkiksi, kun kuvataan takaa tai, kun kyseessä on vaarallinen stuntti.
Lokaatio	Kuvauspaikan sijainti, tulee englannin kielen sanasta "location" = paikka.
Setti	Rajattu alue, jossa kuvataan. Fiktioituotannoissa tarkoitetaan lavastettua aluetta. Johdannainen englannin kielen sanasta "set" = lavastus.
Stuntti	Eryyistaitoa vaativa tai vaarallinen toiminta elokuvaa tehdessä. Stuntti tarkoittaa myös sijaisnäyttelijää, joka tulee tekemään nämä toiminnot.
Briiffi	Ohjeistaminen, opastus, informaatiotilaisuus

1 JOHDANTO

Apulaisohjaaminen on taitoa vaativa työnkuva, johon tarvitaan luonteen lujuuutta ja varautumista erilaisiin haastaviinkin tilanteisiin. Työssä vastuu on isoa ja työryhmä luottaa ja olettaa apulaisohjaajan olevan se henkilö, jolta saa tarvittavan informaation. Apulaisohjaajan tulee olla perillä kaikesta kuvauksissa tapahtuvasta. Kun tähän lisätään lapset kuvauspaikalla, erityisesti turvallisuus korostuu. Työryhmällä tulee olla turvalliset oltavat, mutta lasten kanssa turvallisuus ja varovaisuus menevät uudelle tasolle.

Tämä opinnäytetyö sai inspiraation Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden lopputyöelokuvan Kanamiehen kautta. Lopputyöelokuvassa oli mukana lapsia ja huomasi, ettei lasten kanssa työskentelemisestä ole tehty paljoa tutkimusta. Tietoa etsiessä, miten lasten kanssa kannattaa toimia, tajusin, ettei media-alalla ole olemassa mitään yhtenäistä ja selkeää pakettia, jonka ohjeita voisi noudattaa ja josta voisi tarkistaa, että on huomionut kaiken tarvittavan. Halusin koota yhteen lähteeseen tietoa ja samalla tarkastella asiaa näkökulmasta, josta itselläni on kokemusta ja joka vaikuttaa kuitenkin isosti lasten olemiseen kuvauspaikalla. Tällä tavalla syntyi ajatus paketista, josta voi hyödyntää niin osuutta sellaisenaan lapsien kanssa työskentelyyn, kuin saada informaatiota tärkeän tehtävän kuvan merkityksestä heihin nähden. Helpottamaan apulaisohjaamisen ymmärtämistä, opinnäytetyöhön kuuluu myös osa, jossa käsitellään mitä työ sisältää. Aihe rajautui varhaisessa vaiheessa tehtyjen haastatteluiden sekä havaitun informaatiopuutoksen ansiosta. Itse lapsista kuvauksissa on mahdollista kirjoittaa isompi kokonaisuus ja tästä syystä käsitelenkin asiaa tiiviisti.

Omaakohtainen kokemus on isossa osassa opinnäytetyössäni ja teemahaastatteluilla olen tuonut ammattikentän näkökulmaa esille. Lopputyöelokuva toimii omana kokonaisuutenaan, jolloin kerron tapaustutkimuksen kautta, mitä havainnot ja asioita on tullut ilmi. Haastattelut tehtiin ennen lopputyöelokuvan kuvauksia, joten peilasini annettua informaatiota käytännön kuvaustilanteeseen ja kirjasin ylös tehdyt havainnot.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön aineisto on kerätty yhdistelemällä eri tapoja, jotta kosketus aiheeseen on monitahoinen ja huomioi niin kirjalliset lähteet kuin kokemustiedon. Olen haastatellut alan asiantuntijoita apulaisohjaajuuteen liittyvissä tehtävissä ja peilasin kokemuksia case studyn kautta.

Tutkimusmenetelmäni ovat kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sekä tapaustutkimus. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän ominaisuuksiin kuuluu kokonaisuuden tarkastelu, jonka avulla singulaariseksi ymmärretyn kokonaisuuden rakennetta valotetaan auki (Alasuutari 2011). Tässä tapauksessa tarkastelussa ja valotuksen aiheena on ammattinimikkeen suhde tiettyyn ikäryhmään kuvaustilanteessa. Tutkimusmenetelmä vaatii absoluuttisuutta, sillä sen avulla pyritään löytämään luotettavaa ja yhtenevää tietoa, eikä pyritä argumentoimaan eroavaisuuksilla (Alasuutari 2011). Tekemäni haastattelut apulaisohjaajille ovat yksilöllisiä kokemuksia ja olen pyrkinyt löytämään niistä yhtymäkohtia ja raportoimaan ne koherenttina pakettina.

Haastattelut tein teemahaastatteluina. Minulla oli valmiiksi kirjoitettuna kysymykset, jotka lähetin haastateltavalle myös etukäteen näin hänen halutessaan. Haastattelut edetessä havainnoin mihin suuntaan haastateltava suuntasi puheessaan ja oliko hän jo kenties vastannut johonkin kysymyksistäni. Tästä syystä en esittänyt jokaista kysymystä sanasta sanaan, vaan menin tilanteen mukaan. Tämä mahdollisti teemahaastattelulle tyypillisen joustavan etenemistavan, jossa annetaan tilaa haastateltavan tulkinnalle sekä vapaalle puheelle. (KvaliMOTV n.d.)

Haastattelemani henkilöt ovat alan ammattilaisia, itselleni ennestään tuntemattomia ihmisiä. Etsin aluksi internetistä erilaisia suomalaisia lastenelokuvia, jotka oli tehty lähellä haastatteluvuotta 2022. Tämän jälkeen selvitin elokuvatietokantapalvelu IMDb:n kautta elokuvassa työskennelleen apulaisohjaajan ja otin häneen yhteyttä sähköpostitse. Haastateltavani olivat Joonas Mielonen, Iiris Orasmaa, Kerkko Kuha ja Tommi Lepola. Haastattelut tein sähköpostitse sekä Zoomin välityksellä.

Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu valitun kohteen intensiivinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, jolla pyritään tuottamaan tietoa. Lopputyöelokuva Kana-mies on yksittäinen tapahtuma, jonka havaintoja peilaan tehtyihin haastatteluihin sekä tutkimuskysymykseen. Pyrin ymmärtämään projektin kautta apulaisohjaajan roolia suhteessa lapsiin ja millaisia asioita lasten kanssa tulee huomioida elokuvaa tehdessä.

2.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tämän opinnäytetyön tutkimusta tehdessäni olen hyödyntänyt ja seurannut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeistuksia. Tieteellinen tutkimus tulee olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa. Tämä saavutetaan, kun tutkimus suoritetaan hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, eettiset ja kriteerien mukaiset tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät sekä muiden tutkijoiden työn ja saavutusten kunnioitus. Tieteellisessä tekstissä vilpillisyydeksi luetaan sepittäminen eli tekaistujen havaintojen esittäminen, havaintojen vääristeleminen, plagiointi eli luvaton lainaaminen ja anastaminen eli aineiston oikeudeton käyttö omissa nimissä. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6-8).

Tähän opinnäytetyöhön haastattelemani henkilöt on valittu huolella ja heidän kokemuspohjansa on varmistettu sopivaksi opinnäytetyön aiheen käsittelyyn. Otanta on pieni, joten haastateltavien omat kokemukset ja näkemykset korostuvat tutkimustekstissä. Tässä valossa tutkimus ei siis ole yleispätevä totuus aiheesta, vaan yksilöllisiin kokemuksiin perustuva katsaus. Haastateltaville olen ollut avoin siitä, mihin käyttöön haastattelu tulee ja voiko heidät mainita nimeltä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyössä tehdyt lähdeviittaukset ovat Tampereen korkeakoulujen kirjallisen raportoinnin oppaan mukaisia.

3 KUKA ON APULAISSOHJAAJA?

3.1 Työnkuva

Elokuvatuotannot koostuvat kolmesta vaiheesta, joilla on oma tarkoitus. Esituotantovaiheessa elokuva saa käsikirjoituksen, ihmisiä palkataan töihin, tehdään tuotantosuunnitelma ja aikataulusuunnitelma. Toinen vaihe on kuvaukset, jolloin tehdään itse elokuva. Kolmannessa vaiheessa elokuvaan tehdään jälkityöt, eli puhutaan jälkituotannosta. Jälkituotantoon kuuluu muun muassa leikkaus- ja äänityöt.

Apulaisohjaajan työnkuva määräytyy paljon tuotannon koon sekä palkkauksen ajankohdan mukaan (Salmi 2008). Tavallisesti apulaisohjaaja aloittaa esituotantovaiheessa työnsä ja on mukana kuvausten loppuun asti (Teme 2017), kuitenkin hänet voidaan palkata myös suoraan kuvauksiin. Apulaisohjaaja työskentelee tuottajan alaisuudessa ja hänen tehtävänä on toimia kuvausten työnjohtajana sekä huolehtia tuotannon pyörimisestä. Työ on haastavaa, sillä apulaisohjaaja pyrkii huomioimaan niin ohjaajan toiveet kuin tuotannon asettaman rajat ja samalla huolehtii työryhmän kanssa kommunikoinnista ja kuuntelee heidän toiveitaan. (Luostarinen 2015.)

3.1.1 Esituotantovaiheen tehtävät

Apulaisohjaaja tulee useimmiten mukaan tuotannon suunnitteluvaiheessa, jolloin hän osallistuu käsikirjoituksen purkamiseen, mahdollisesti roolitukseen ja kuvausaikataulujen laatimiseen. Apulaisohjaaja kommunikoi tiiviisti muiden osastojen vastaavien kanssa kuvausaikatauluista ja mahdollisuuksien mukaan tutustuu etukäteen kuvauspaikkoihin. (Teme 2017.)

Apulaisohjaajan tehtäviin kuuluu käsikirjoituksen purku, ja sen pohjalta kokonaisaikataulun sekä päiväkohtaisten aikataulujen eli call sheetien laatiminen. Purussa apulaisohjaaja käy läpi osastojen vastaavien kanssa huomioitavat asiat ja pitää

huolta, että aikataulusuunnittelussa jokainen osasto saa tarpeeksi aikaa huolehtia oman osuutensa ennen kuin kamera käy. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että tuotannon alusta lähtien apulaisohjaaja on perillä, mitä tuotannossa tapahtuu, mitä kuvauksiin suunnitellaan ja mitä ollaan tekemässä. (Luostarinen 2015.) Kuvauspaikalla on aina poikkeuksetta hektinen tunnelma ja ennalta arvaamattomia asioita tapahtuu helposti. Hyvin suunnitellut aikataulut auttavat improvisaation ja soveltamisen kanssa. (Salmi 2008.)

3.1.2 Kuvausvaiheen tehtävät

Kuvauksissa apulaisohjaajan tehtävä on pitää kuvaukset käynnissä. Hän huolehtii tiedon kulusta sekä työryhmän tiedottamisesta, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Apulaisohjaaja antaa myös käskyt: "Valmistaudutaan kuvaukseen! Kuvataan! Hiljaisuutta! Ääni? Kamera? Olkaa hyvä! Kiitos!" (Teme 2017). Useimmiten käskyt "Olkaa hyvä!" ja "Kiitos!" ovat ohjaajan tehtäviä, mutta apulaisohjaajan on myös mahdollista antaa nämä komennot riippuen millä tavalla asiat on sovittu tuotannossa (Luostarinen 2015).

Apulaisohjaajan tärkeimpiä tehtäviä on kuvausten sujuvuuden varmistaminen sekä aikataulusta huolehtiminen. Aikataulusta tiedotetaan heti esituotannosta lähtien ja apulaisohjaaja varmistaa, että tieto kulkeutuu jokaiselle osastolle. (Luostarinen 2015.) Apulaisohjaajan tulee huolehtia, mitä kuvassa näkyy ja mitä siellä ei saa näkyä. Hän pitää huolta siitä, että mahdolliset autot, avustajat, junat yms. tulevat kuvaan juuri sovitulla hetkellä. (Teme 2017.) Kuvausten sujuvuuden varmistamiseen kuuluu jatkuva kommunikointi, ja hyvä apulaisohjaaja onkin lähes koko ajan kertomassa radiopuhelimeen mitä tapahtuu nyt ja mitä tehdään seuraavaksi.

Apulaisohjaajan työhön kuuluu myös avustajista huolehtiminen. Useimmiten tähän tehtävään on nimetty kakkosapulaisohjaaja, joka nimenomaan vastaa avustajien hankinnoista, heidät tiedottamisestaan, sopimuksista sekä heidän ohjauksestaan kuvauksissa. (Salmi 2008.) Isommissa tuotannoissa avustajista huolehtii kolmas apulaisohjaaja, jolloin kakkosapulaisohjaaja työskentelee näyttelijöiden parissa ja huolehtii heidän asioistaan.

Apulaisohjaajan vastuulla on tehdä seuraavan päivän call sheetit ja huolehtia, että työryhmän jäsenet tietävät missä ja milloin kuvataan seuraavaksi. Hänen tulee myös olla tietoinen, että tieto on kulkeutunut muille tarvittaville ihmisille, kuten näyttelijöille, avustajille jne. (Teme 2017.) Yleisesti ajatellen, apulaisohjaaja toimii tuotannon tietopankkina, jolta saa vastauksen kaikkiin kuvauksiin liittyviin asioihin. Ensisijaisesti apulaisohjaaja tietää ja tuntee niin aikataulun, kuvauspaikan, henkilöstön, kuin sen ihmisen, jolta kysytään seuraavaksi, jos apulaisohjaajalla ei ole vastausta.

3.2 Erilaiset apulaisohjaajat

Tuotannosta riippuen, apulaisohjaajien määrä Suomessa on pääsääntöisesti yhdestä kolmeen per tuotanto. Esimerkiksi Yhdysvalloissa Hollywood-tuotannoissa apulaisohjaajia voi olla enemmän kuin kolme helpottamassa kuvausten pyörittämistä. Kun kyseessä on yksi apulaisohjaaja, tämä huolehtii kaikesta aiemmin määrittelystä, mitä apulaisohjaajan työ sisältää. Useamman apulaisohjaajan kanssa työ jaetaan, jolloin apulaisohjaajilla on omat alueensa, joista he huolehtivat. Apulaisohjaajien työt ovat useimmiten jaettu isoimmissa tuotannoissa jo vaikiintuneella vastuunjaolla.

3.2.1 Ensimmäisen apulaisohjaajan tehtävät

Ensimmäinen apulaisohjaaja purkaa esituotannossa käsikirjoituksen eli tuo esille käsikirjoituksesta kaiken tärkeän, kuten lavastuksen, rekvisiitan, puvustuksen, hahmot sekä avustajat, stuntit, musiikin ja erilaiset efektit. (NFI 2023). Osana esituotantovaihetta hän vierailee myös kuvauspaikoilla etukäteen, jos millään mahdollista. Hän laatii kuvausten kokonaisaikataulun ja on vastuussa kuvausten käynnissä pitämisestä. Hänen tulee olla tietoinen kaikesta, mikä voisi vaikuttaa aikatauluun (Elokuvantaju n.d.). Ensimmäinen apulaisohjaaja on työryhmän ja ohjaajan välissä, hänen tehtävänsä on tiedottaa työryhmää mitä tapahtuu, koska tapahtuu, missä tapahtuu ja keitä paikalla tarvitaan. (Kasper 2020.) Tähän kuuluu muun muassa sen varmistaminen, että kuvassa näkyy kaikki tarvittava ajallaan

ja ettei, kuvassa ole mitään ylimääräistä. Hän ohjaa myös avustajia kuvaustilanteessa.

3.2.2 Toisen apulaisohjaajan tehtävät

Toinen apulaisohjaaja toimii ensimmäisen apulaisohjaajan alaisuudessa. Tuotannosta riippuen työhön voi sisältyä joko avustajista huolehtimista tai näyttelijöiden linkkinä toimimista. Jos tuotannossa on kolmas apulaisohjaaja, useimmiten toisen apulaisohjaajan työ keskittyy aikatauluihin ja näyttelijöihin. Näyttelijöiden kanssa hän huolehtii, että näyttelijät ovat ajoissa valmiita, tietävät työaikansa ja saavat kuvauskutsun. Hän myös saattaa näyttelijät kuvauspaikalle. (Elokuvantaju n.d.) Päivittäisaikataulut eli call sheetit toinen apulaisohjaaja laatii ensimmäisen apulaisohjaajan ohjeistuksen mukaan ja hyväksyttää ne hänen kauttaan ennen julkaisua (Teme 2017). Tarvittaessa hän myös muokkaa ja korjaa aikataulua, jos päivään tulee muutoksia.

Tuotannoissa, joissa on ensimmäinen ja toinen apulaisohjaaja, mutta ei kolmatta, ensimmäinen voi tehdä kaikki aikatauluihin liittyvät asiat ja toinen pitää huolta vain avustajista, heidän palkkaamisestaan ja ohjaamisestaan. Tarvittaessa tässäkin tapauksessa toinen apulaisohjaaja voi pitää huolta myös call sheeteista. (Teme 2017.)

3.2.3 Kolmannen apulaisohjaajan tehtävät

Kun tuotannossa on kolme apulaisohjaajaa, kolmas apulaisohjaaja on päävastuussa avustajista. Hän osallistuu heidän castaukseen ja sopii heidän kanssaan palkkiosta. Kuvauksiin hän laatii avustajille aikataulun sekä huolehtii heidän kuljetuksistaan. Setissä kolmas apulaisohjaaja ohjeistaa avustajia ja suunnittelee heidän kameran edessä tehtävät liikeradat (Järvinen 2022). Hän koordinoi avustajia esimerkiksi pitämällä heidät tietoisina aikatauluista ja katsomalla, että heillä on tarvittaessa catering saatavilla. Avustajasopimuksista huolehtiminen kuuluu joko kolmannelle tai toiselle apulaisohjaajalle. (Kasper 2020.)

Kolmas apulaisohjaaja raportoi asioista toiselle apulaisohjaajalle, mutta Kasperin (2020) mukaan käytännössä kolmas apulaisohjaaja kommunikoi myös ensimmäisen apulaisohjaajan kanssa tiiviisti, esimerkiksi milloin avustajia tarvitaan settiin. Toisessa tapauksessa Kasper tuo esiin tilanteen, jossa toinen apulaisohjaaja ei ole edes ollut kuvauspaikalla, jolloin kolmas apulaisohjaaja on ottanut osaa jopa call sheetien tekemiseen. Ero eri apulaisohjaajien välillä voikin olla häilyvä ja usein tehtävänkuva sovitaan erikseen tuotantokohtaisesti. On tärkeää muistaa kysyä avoimesti, mitä eri asioita apulaisohjaajalta odotetaan kyseisessä tuotannossa ja mitkä asiat kuuluvat työnkuvaan.

4 LAPSET KUVAUKSISSA

Lasten kanssa kuvatessa on hyvä huomioida monia asioita. Alaikäisistä on säädetty laissa ja eri ikäryhmille on omat työntekosäätönsä. Laki ei ole kuitenkaan ainoa asia mitä pitää huomioida, vaan on tärkeä muistaa myös luoda lapselle turvallista ja positiivista ympäristöä. Opinnäytetyöhöni haastattelemistani apulaisohjaajista, Tommi Lepola (2022), huomauttaa, että yksi tärkeä asia on myös kontaktin luominen lapseen. Lepola kertoo, että puhuminen lapsen tasolla, esimerkiksi kyykistymällä, auttaa paljon ja on pyrittävä välttämään aikuisena ylhäältä päin puhumista. Muuten tasavertaisuuden tunteen luominen epäonnistuu. Kun lapset saadaan viihtymään kuvauksissa, se takaa helpompaa työntekoa kaikille kuvauksiin osallistuville. Myös yhteinen hauskanpito luo ympärille kivaa ja kevyttä ilmapiiriä, jossa on lupa pitää hauskaa. Lapset ovat uteliaita ja heidän uteliaisuuttaan voi auttaa esittelemällä omaa työtään ja antamalla lapsen osallistua elokuvan tekoon myös kameran toisella puolella.

4.1 Lainsäädäntö

Nuorten työehdoista on säädetty laissa ja tästä löytyy informaatiota niin Finlex-verkkosivustolta kuin tiivistetysti Työsuojeluhallinnon verkkosivuilta. On tärkeää tiedostaa nuorten työntekijöiden oikeudet ja velvollisuudet, rajat ja työmäärät sekä palkkaan ja työaikoihin liittyvät faktat. Näin saadaan suojeltua vielä alaikäisen työntekijän tervettä kasvua, ilman työn liiallista rasitusta (Työsuojelu n.d.).

Työsuojeluhallinnon verkkosivut sanovat seuraavasti nuoresta työntekijästä:

Nuorella työntekijällä tarkoitetaan alle 18-vuotiasta. Työ ei saa vahingoittaa nuoren terveyttä tai kehitystä eikä haitata hänen koulunkäyntiään. Nuoren työn opastus ja työn valvonta on toteutettava erityisen hyvin. (Työsuojeluhallinto. n.d.)

Laista on mahdollista hakea poikkeusta, sillä työsuojeluviranomainen voi myöntää poikkeusluvan alle 14-vuotiaalle tilapäiseen työskentelyyn esiintyjänä tai avustajana taide- tai kulttuuriesityksessä. Tässäkin tapauksessa työ ei saa vaarantaa lapsen turvallisuutta, terveyttä, koulunkäyntiä tai normaalia kehitystä.

(19.11.1993/998 Laki nuorista työntekijöistä 2020.) Lupaa voi hakea työsuojelun nettisivuilta ”Työsuojelu.fi / Asiointi ja yhteystiedot / Luvat ja Ilmoitukset / Nuoret”. Tämä kannattaa tehdä hyvissä ajoin, hakemuksen käsittelyaika on noin kaksi viikkoa. Työtä ei saa aloittaa ennen kuin lupa on myönnetty.

4.1.1 Työajat

Nuoren työntekijän ja erityisesti alle 15-vuotiaan työajoista on tiukka säädös laissa. Lapsen ollessa setissä, nämä täytyy huomioida erityisen tarkkaan. Finlexissä löytyvässä laissa ”Laki nuorista työntekijöistä” (19.11.1993/998) toisessa luvussa määritellään alle 18-vuotiaan ja alle 15-vuotiaan työskentelymäärät. Jos tuotannossa on yli 15-vuotias henkilö, hänen työskentelyaikansa saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä. Pienempien lasten ja oppivelvollisuutta suorittavien nuorten kanssa laki sanoo seuraavasti:

Työntekijän, joka on velvollinen suorittamaan perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärää, päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia. (1993/998 Laki nuorista työntekijöistä. 2020.)

Koulujen loma-ajat ovatkin kaikista otollisimpia lapsinäyttelijöiden kannalta, heidän työaikansa silloin saa olla enintään seitsemän tuntia vuorokaudessa ja 35 tuntia viikossa, mikä antaa heti enemmän joustovaraa. Kuvaukset kannattaakin suunnitella loma-ajoille, jos lapsi on isohkossa roolissa.

4.2 Huoltajat

Lasten huoltajilla on joitakin oikeudellisia vastuita ja oikeuksia. Ne tulevat esille erityisesti työsopimuksellisissa asioissa. Suomessa 15 vuotta täyttäneet saavat tehdä itse työsopimuksensa. Huoltajan suostumus tarvitaan jokaisen 14-vuotiaan ja sen iän alle menevän lapsen sopimuksen tekemiseen. Kuitenkin, vaikka 15-vuotiaalla on oikeus tehdä ja päättää itse työsopimuksensa, voi huoltaja purkaa

työsopimuksen, jos kokee sen tarpeelliseksi nuoren kasvatuksen, kehityksen tai terveyden kannalta. (19.11.1993/998 Laki nuorista työntekijöistä 2020).

Kuvauksissa huoltajat voivat olla sekä vahvuus, että heikkous. Lepolan (2022) mukaan vanhempien läsnäolo voi vaikuttaa lapsen keskittymiskykyyn, jolloin työnteko vaatii lisäponnisteluja niin lapselta kuin ohjaajalta. Toisaalta huoltajan läsnäolo voi tuoda pienimmille lapsille turvallisuuden tunnetta, mikä voi auttaa esimerkiksi esiintymisjännityksessä. Isompien lasten kanssa kontaktin luominen vaikeutuu, jos huoltajat ovat läsnä kuvauksissa. (Lepola 2022). Tästä syystä Lepolan suositus on, että yli 8-vuotiaiden vanhemmat eivät jäisi kuvauspaikalle.

4.3 Kentällä koettua

Laki on tärkeä osa, kun tehdään töitä lasten kanssa. Tämän lisäksi turvallisuus ja sen tuntu on valtava tekijä lasten kanssa työskennellessä. Lisäksi huomioon tulee ottaa heidän viihtyvyytensä sekä fasiliteetit. Esimerkiksi oma erillinen green room on suositeltu lapsille, jotta he pääsevät lepäämään ja irrottautumaan hetkeksi kuvauksista (Omni n.d.). Kelaamon artikkelissa ”Pitkää pinnaa ja positiivista energiaa – lapset kuvauspaikalla” (2016) elokuvaohjaaja Saara Cantell sanoo seuraavasti:

”On tosi tärkeää, että lapsi saa olla myös lapsi, leikkiä ja tehdä mitä haluaa kaiken muun ajan”

- Saara Cantell, elokuvaohjaaja

Lapselle tulee antaa taukoja ja hänen tulee saada leikkiä tauoilla, kuten normaalisti lapsi tekisi kotiolosuhteissa. Viihdykkeitä voi varata esimerkiksi hankkimalla lautapelejä tai vaikka piirustusvälineitä taukotilaan. Tuotannon asettama lapsenvahti voi toimia lasten juttuseurana, lopputyöelokuva Kanamiehessä tämä osoitautui toimivaksi tavaksi saada lapset viihtymään. Kun tuotannossa on useampi lapsi, he usein kommunikoivat myös keskenään ja pitävät hauskaa viihdyttämällä toisiaan.

Lasten kanssa ajan varaaminen jo aikatauluttaessa on hyvä ottaa huomioon. Ennen kuin kamera käy, kohtauksen harjoittelu on tärkeä osa lasten kanssa työskentelyä, jotta lapset voivat valmistautua kuvauksiin rauhassa. Myös kuvatessa joudutaan usein ottamaan enemmän ottoja, kuin aikuisten kanssa ja taukoja pidetään tiheämmin (Markkola, Wahlman. 2016.) Esimerkiksi kuvaustilanne voi jännittää lasta todella paljon ja tällöin jännitys täytyy saada purettua ennen esiintymissuoritusta. Tämä voi ottaa oman aikansa ja mahdollisesti kohtaus täytyy vielä harjoitella kertaalleen läpi. Kelaamon artikkelissa Cantellin (2016) mukaan tauot ja harjoitteluvaihe antavat toisaalta myös mahdollisuuden tutustua lasten kanssa paremmin. Kun viettää aikaa yhdessä, lapset oppii tuntemaan paremmin ja siten myös heidän luonteensa, vahvuutensa ja heikkoutensa. Yleisesti taukojen pitäminen myös auttaa lasta jaksamaan raskaan kuvauspäivän ja kohottaa keskittymiskykyä sekä suoriutumista.

4.3.1 Lasten turvallisuus

Kuvauspaikalla tulee huomioida pienetkin riskitekijät ja pitää huolta, etteivät lapset koskaan jää yksin. Riskitekijöiden huomioimista voi aloittaa yleisen riskikartoituksen avulla. Missä kuvataan, onko lokaatiossa jotain vaarallista? Törmäysmahdollisuuksia, tippumisvaaraa, teräviä, huojuvia, heikkoja, sähköisiä, kuumia asioita? Nämä kannattaa kirjata ylös ja pitää huolta, että koko työryhmä ja erityisesti lapset ovat tietoisia näistä riskeistä. Tapoja suojata vaarallisilta tekijöiltä on esimerkiksi huomionauhan käyttö, blokkaavat esineet ja tarvittaessa jopa henkilö huolehtimassa riskikohteen luona, ettei vaaratilanteita synny.

Osana lasten turvallisuutta kuuluu myös elokuvan sisällöltä suojeleminen. Elokuviissa voi olla hyvinkin rankkoja kohtauksia ja teemoja, jotka voivat olla haitallisia lapsille. Näissä tilanteissa esimerkiksi stand init tai doublet ovat tärkeitä, jotta lapsen ei tarvitse olla todistamassa aikuisille suunnattua tai heidän ikäluokalleen sopimatonta sisältöä. (Omni n.d.) Rankoista aiheista ja teemoista on mahdollista myös keskustella lapsen kanssa, jos keskustelulle on tarvetta. Asian voi hoitaa tuotannon ihminen tai tarvittaessa lapsen huoltaja, jos asiasta sovitaan. (Kuha 2022.)

”Key-juttuja turvallisen ympäristön luomisessa on se, että lapsille tulee se olo, että he tietävät ympärillä olevat ihmiset ja he tietävät mitä tapahtuu.”

- liris Orasmaa, 1. apulaisohjaaja

Lasten turvallisuuden takaaminen helpottuu, kun heille nimetään oma henkilö huolehtimaan heistä ja katsomaan, etteivät lapset joudu vaarallisiin tilanteisiin. Usein lastenvahdiksi kutsuttu henkilö toimii myös turvallisenä aikuisena, joka viettää lasten kanssa aikaa ja koordinoi heitä kuvauspaikalla. Lastenvahti katsoo, että heille riittää syötävää ja juotavaa, taukoja pidetään tarpeeksi usein ja tarkkailee heidän vireystilaansa. Tarvittaessa lapsenvahti informoi apulaisohjaajaa esimerkiksi lapsen väsymyksestä, jolloin apulaisohjaaja voi viedä asian eteenpäin ohjaajalle, joka osaa varautua tilanteeseen.

Lapsille on laissa määrätty työajat, joiden raameissa he voivat tehdä töitä. Onkin tärkeä huomioida ja laskea kuinka pitkiä päiviä lapsi tekee. Työaikoihin vaikuttaa myös se, onko kyseessä lapsen loma-aika vai kouluviikko. Pitämällä huolta, että lapsi saa tarpeeksi lepoa kotona, vireystasokin pysyy tasaisempana.

4.3.2 Lasten jaksaminen

Lasten kanssa tulee muistaa se, että he voivat tylsistyä helposti. Mielenkiinnon lopahtaminen projektia kohtaan näkyy välittömästi lapsen jaksamisessa työtä tehdessä. Koska yleisesti ottaen lapset ovat uteliaita, mielenkiinnon kohottaminen voi olla välillä hyvinkin yksinkertaisia tekoja. Yleensä osallistava toiminta on hyvä tapa luoda niin luottamusta kuin hauskanpitoa. Orasmaa (2022) kertoo esimerkiksi kuinka lapsia on otettu mukaan elokuvan tekoon antamalla heidän kuunnella ääniä kuulokkeista, puomittamalla ja lyömällä klaffia. Lasten jännityksen purkuun Orasmaa kertoo tapauksesta, jossa lapselle luotiin tuttuutta tutustumalla lapsi kamerakalustoon kameraryhmän kanssa. Kun lapsi näki mistä on kysymys, myös innostus alkoi tulla esille.

”Aiemmassa projektissa keksin lapsille sellaisen ryhmänimen, jonkun kornin, tyyliä parhaat etsivät tai muuta vastaavaa, ja lapset sai siitä energiaa. Hyvää tunnelmaa luo myös taputukset ja kehut. Pitää antaa energiaa sekä hyvää fiilistä ja palautetta. Tauoilla tulee olla aktiviteettia sekä joku heidän kanssaan. Karkkipatukallakin pääsee jo pitkälle.”

- Tommi Lepola, 1. apulaisohjaaja ja ohjaaja

Lapsen väsymys tai kontaktin luomisen vaikeus voidaan Lepolan (2022) mukaan selittää yksinkertaisilla asioilla. Helppona tapana hän mainitsee nauramisen. Yksi keino saada lapsi saada nauramaan, on mokata lapsen edessä, esittää esimerkiksi kuinka kompastuu johonkin. Tällainen murtaa jäätä ja nauru yleensä yhdistää sekä purkaa jännitystä ja tuo lisää virtaa niin lapsille kuin aikuisillekin. Lisäksi lapselle jää hauskan tekemisen olo, kun yhdessä nauretaan jollekin.

5 APULAISSOHJAAJAN ROOLI SUHTEESSA LAPSIIN

5.1 Haastattelut

Haastattelin keväällä 2022 neljää apulaisohjaajaa. Haastateltavani olivat Joonas Mielonen, Iiris Orasmaa, Kerkko Kuha ja Tommi Lepola. Orasmaata, Kuhaa ja Lepolaa haastattelin etänä Zoom-ohjelman välityksellä ja Mielosta sähköposti-haastattelulla. Jokainen haastateltava on toiminut tai toimii apulaisohjaajana. Heidän kokemusvuotensa ovat eri mittaisia ja he ovat tehneet erilaisia töitä ja projekteja uriansa aikana. Jokainen heistä on ollut mukana tekemässä lastenelokuvia ja jokainen on tehnyt töitä muissakin projekteissa lasten parissa.

Haastattelu sisälsi kysymyksiä lasten kanssa työskentelystä ja siihen liittyvistä erityispiirteistä. Pyrkimys oli saada tuotua esille mahdollisia ongelmakohtia ja tärkeitä huomioita, joita alaikäisten ja erityisesti lasten kanssa työskentely vaatii. Kysymykset koskivat työaikoja, aikataulutusta, stunteja, työryhmän ja lasten suhdetta ja onko toiminnallisella lastenelokuvalla suurta eroa muiden elokuvien kanssa. Haastattelut etenivät vapaamuotoisesti, eivätkä seuranneet tiukkaa kaavaa, vaan haastateltaville annettiin tilaa puhua ja kertoa mitä heille tuli mieleen aiheesta. Haastattelukysymykset löytyvät liiteluettelosta kohdasta ”liite 1”.

5.2 Havaintoja haastatteluista

Jokaisesta haastattelusta tuli ilmi lasten työajat ja turvallisuuden tunteen luominen ympäristöön. Työajoissa tulee huomioida Suomen sen hetkinen laki nuorista työntekijöistä, jota olen käsitellyt aiemmassa luvussa ”Lapset kuvauksissa”. Turvallisuuden tunteen luomiseen kuului oman itsensä tuominen lapsen tasolle (Lepola 2022), tasavertaisuuden tunteen luominen (Orasmaa 2022) ja nimeämällä erillinen henkilö huolehtimaan lapsista kuvaustilanteessa. Omni productionsin verkkosivujen (n.d.) mukaan huolehtiva taho voi olla myös lapsen vanhempi, mutta tehtyjen haastattelujen pohjalta suositeltavaa on palkata lapsenvahti tai nimetä muu aikuinen huolehtimaan lapsista kuvauspaikalla.

Lastenvahdin tai lasten koordinaattorin hyvistä ominaisuuksista tuli puhe Orasmaan (2022) haastattelussa. Hänen mukaansa erityisen hyvin työ oli sujunut erään lasten koordinaattorin kanssa, joka oli ollut todella tarkka pienistäkin yksityiskohdista lapsiin liittyen. Koordinaattori oli ollut tietoinen lasten syömisistä, vesisatauoista, oliko lapsi nukkunut hyvin tai huonosti ja oli erikseen keskustellut jokaisen vanhemman kanssa. Orasmaan mukaan jokainen tieto auttoi varautumaan esimerkiksi lapsen fiilikseen tai vireystilaan. Myös aikataulullinen joustaminen oli yhteistyön kautta helpompaa. Jos lapsi oli esimerkiksi nukahtanut taukotiilaan, Orasmaa pystyi antamaan vähän pidemmät päiväunet. Orasmaa kertoo, että työn tekeminen olisi ollut todella hankalaa ilman erillistä koordinaattoria ja kuvailikin työntekijää luottohenkilöksi lasten asioissa.

Haastateltavat kertoivat, että lasten kanssa työskentely on myös antoisaa ja tuo aina jotain uutta ja mielenkiintoista kuvauksiin. Lasten läsnäolo vaikuttaa myös työryhmään, he alkavat käyttäytyä tietyllä tavalla lähes automaattisesti, kun settissä on lapsia (Orasmaa 2022). Tämä useimmiten tarkoittaa kielenkäytön hallintaa sekä kärsivällisyyden nostattamista. Kielenkäytön hallintaan on ollut käytössä muitakin keinoja, esimerkiksi kiroilupossun muodossa. Jokaisesta kirosanasta possuun on laitettu tietty summa rahaa ja kyseisellä rahalla on ostettu esimerkiksi lapsille muistamiset elokuvan kuvausten lopussa (Orasmaa 2022).

”Minulle on tullut aina sellaisia inside-juttuja lasten kanssa. He tietävät mitä minun työni on ja parhaimmillaan se on sitä, että he haluavat auttaa.”

- Iiris Orasmaa, 1. apulaisohjaaja

Apulaisohjaajan roolia suhteessa lapsiin kuvailtiin pariinkin otteeseen opettajanomaiseksi. Tämä tulee siitä, että apulaisohjaaja on se, joka kommunikoi lapsille milloin pitää rauhoittua ja alkaa keskittymään, ohjeistaa ja kertoo mitä ja milloin tapahtuu seuraavaksi (Mielonen 2022; Orasmaa 2022). Apulaisohjaaja myös pitää huolta, että setti on rauhallinen, jolloin auktoriteettiasema korostuu lapsiin nähden. Lapset kuitenkin voivat olla vilkkaita ja uteliaita. Kuha (2022) kuvailee haastattelussa, että apulaisohjaajan rooli lapsiin nähden voi olla jopa joskus isompi kuin ohjaajalla. Hän korostaa, että tämä riippuu ihmisistä ja siitä, kuinka hyvä ohjaaja on lasten kanssa. Kuha kertoo myös tapauksesta, jossa ohjaaja oli

pyytänyt häntä apuun ohjaamaan lapsia kohtauksessa. Tällöin lasten kanssa oli käyty läpi, mitä kohtauksessa tapahtuu ja mitä heidän tulisi tehdä.

5.2.1 Toistuvat teemat

Toistuvista teemoista esiin tuli ylivoimaisesti lasten turvallisuus. Lasten henkisen ja fyysisen turvallisuuden luominen kuvaustilanteisiin on äärimmäisen tärkeää. Varsinkin vaikeat teemat voivat olla asioita, joista pitää puhua lapsen kanssa ennen kuvauksia. Lapsille tulee selittää mistä on kyse ja varmistaa huoltajien tietoisuus mitä lapset ovat tekemässä (Kuha 2022). Kommunikaatiota voi jatkaa tarvittaessa myös kuvausten ajan.

Fyysisen turvallisuuden kanssa lapsille on hyvä antaa tarkka ohjeistus. Orasmaa (2022) kertoo yhtenä keinona olleen fyysinen laminoitu paperi, jossa luki yhteiset pelisäännöt. Työryhmän puolesta turvallisuuteen voidaan varautua asettamalla ja varmistamalla tavarat ja välineet asianmukaisin tavoin. On hyvä ottaa huomioon myös, ettei esimerkiksi piuha ole juuri näyttelijän kulkuväylällä tämän tehdessä roolisuoritusta. Stunteissa varmistetaan vielä erityisesti kaikki turvatoimet. Varusteet ja kohtauksen huolellinen läpikäyminen lasten kanssa luovat varmuutta niin esiintyjille kuin työryhmälle. (Lepola 2022.)

Työaikalain noudattaminen on ehdoton, jotta lapset saavat tarpeeksi lepoa ja jaksavat tehdä työnsä. Levon ja taukojen suunnittelu on tehtävä hyvissä ajoin, jo suunnitteluvaiheessa, sillä aikataulut tulee rakentaa lasten ehdoilla. (Orasmaa 2022.) Aikatauluissa kannattaa miettiä myös kuvausjärjestystä, lapsille voi olla helpompaa näytellä kronologisessa tai muulla tavoin loogisessa järjestyksessä kohtauksia. Samoin pitää huomioida, onko paljon hankalia tai vaativia kohtauksia yhden päivän aikana vai voiko kohtauksia kenties jakaa tasaisemmin eri päiville. Lapsen keskittymiskyky voi herpaantua, jos yhdellä päivällä on paljon keskittymistä vaativia asioita ja tehtäviä.

” – – lapseen saa parhaimman kontaktin, jos ei yritä liikaa. Heität jotain kivaa läppää etkä puske liikaa, annat lapsen tulla luo. Kun niin tapahtuu, niin kaikki on hyvin. Jos menet liian lähelle, niin monelle lapselle tulee poistyyöntöreaktio. Se, että annat tilaa, tuot ilmi, että olet mukava tyyppi ja menet heidän tasolleen, niin se antaa lapselle tilaa tulla luo. Hyvä merkki on, jos lapsi tulee kysymään jotain.”

- Tommi Lepola, 1. apulaisohjaaja ja ohjaaja

Lähes kaikissa haastatteluissa lapsen tasolle asettuminen oli tärkeässä osassa. Tätä korostettiin ja haluttiin painottaa, että lapselle täytyy luoda tasavertainen olo. Esille tuotiin myös se, että jokaiselle työryhmän jäsenelle tulee muodostumaan edes jonkinlainen suhde esiintyvään lapseen (Orasmaa 2022). Suhteen luomisessa kuitenkin menee aina aikaa. Orasmaa (2022) sanookin haastattelussa, ettei aikuinen ihminen kukaan mene settiin ja ole välittömästi kaveri jokaisen kanssa. Hän kuitenkin muistelee projektia, jossa kuvausten mennessä pidemmälle, lapset tulivat aina vapautuneemmin juttelemaan ihan kenelle vain työryhmästä. Lapset halusivat viettää aikaa työntekijöiden kanssa, keskustella ja kysellä esimerkiksi millainen heidän työnsä on. Orasmaa kertoo, että hänen mielestään on tärkeää, että lapsille annetaan myös tämä tila tulla kysymään ja osallistua mahdollisuuksien mukaan tekemiseen.

5.2.2 Haasteet

Lapset voivat väsyä todella helposti ja lasten jaksaminen voi tulla haasteeksi, jos kuvauspäivät venyvät tai kuvataan myöhäisenä ajankohtana (Kuha 2022). Lasten työpäivät ovat itsessään jo lyhyitä työaikalain puitteissa, mutta se voi tuntua pitkältä lapselle. Kuvauspäivä ei saa tuntua raskaalta lapsille, vaikka he ovatkin tulleet töihin (Orasmaa 2022). Myöhään illalla kuvatut kohtaukset voivat kuitenkin osoittautua raskaammiksi, jos lapsi on herännyt aikaisin aamulla. Tässä tapauksessa tulee miettiä, onko kyseiselle kohtaukselle olemassa jotain toista tapaa, jolla se voidaan toteuttaa. Myös miten minimoida myöhäiset kuvaukset lasten kohdalla ja miten suunnitella kuvia siltä kannalta, että aikuisten kuvat voidaan ottaa vaikka päivän alussa tai lopussa helpottamaan aikataulullisia ongelmia (Lepola 2022). Lasten viihdyttäminen ja heidän perustarpeistaan huolehtiminen nousee tärkeään rooliin varsinkin myöhäisen ajankohdan tai pitkän kuvauspäivän

kohdalla. Tarjoamalla lapselle jotain viihdykettä, hauskanpitoa ja taukoja, lapsi jaksaa paremmin (Lepola 2022.)

Yhtenä haastavana tekijänä voi olla myös se, että lasten kiinnostus loppuu kesken kuvauspäivän. Yllättäen lapset eivät enää jaksakaan tehdä mitään ja näyttelemisen ei suju. Tässä suhteessa viihdykkeiden ja tekemisen takaaminen on todella tärkeää. (Lepola 2022.) Kuvauksissa kannattaa varautua myös siihen, että eteen voi tulla yllättäviä tekijöitä. Yksi mahdollinen tilanne voi olla, ettei lapsen terveydellinen tila tai erityistarve ole tullut ilmi ennen kuvauksia. Varautuminen on silloin hankalaa ja useimmiten tuo isoja haasteita kuvaustilanteeseen. Kommunikointi ennen kuvauksia on tärkeää erityisesti erityistarpeita ajatellen. (Kuha 2022.)

Lasten työskentelyyn vaikuttaa myös se, ovatko huoltajat paikalla. Pienimmille lapsille se voi olla todella tärkeää, että huoltaja on paikalla ja aina saatavilla tauoilla. Tällöin pienelle lapselle tulee turvallinen olo. Mutta jos puhutaan 10-vuotiaasta esiintyjästä, huoltajan läsnäolo voi enemmän häiritä kuin kannustaa työn suorittamiseen. Samoin kontaktin luominen lapseen voi olla todella hankalaa huoltajan läsnä ollessa. (Lepola 2022.)

6 LOPPUTYÖELOKUVA KANAMIES

6.1 Lyhyesti

Toimin apulaisohjaajana syksyllä 2022 kuvatussa lyhytelokuvassa Kanamies, joka toimi myös monen muun opiskelijan lopputyönä. Suunnittelu aloitettiin noin vuotta aiemmin ja tuotantoa käynnistettiin alkukevästä 2022.

Kanamies on lyhytelokuva, joka kertoo lapsen vilkkaasta mielikuvituksesta ja siitä, että jopa supersankarit tarvitsevat joskus apua onnistuakseen. Elokuvasa näytteli kolme lasta ja useita aikuisia. Kuvaukset kestivät viisi päivää ja tapahtuivat yhdessä lokaatiossa omakotitalossa sekä sen pihapiirissä.

6.2 Esituotanto

Apulaisohjauksen kannalta esituotanto käynnistyi pohdinnalla, tuleeko lyhytelokuvaan avustajia. Erityisesti mielessä oli lapsiavustajat, joten varautuminen lasten kanssa työskentelyyn tuli esille hyvissä ajoin. Tarkoituksena oli, että avustajia varten apuun tulee 2. apulaisohjaaja, niin 1. apulaisohjaajana pystyisin keskittymään kuvausten pyörittämiseen. Lopulta tultiin siihen tulokseen, että elokuvaan ei tule avustajia, joten 2. apulaisohjaaja keskittyi tässä tapauksessa lapsista huolehtimiseen.

Aikataulun suunnittelu oli haastavaa lasten työaikojen puitteissa. Koska tässä tuotannossa lasten työaika alkoi siitä hetkestä, kun heidät haettiin kotiovelta ja loppui siihen kun he palasivat kotiovelle, piti runnerin reittiä sekä hakujärjestystä miettiä todella tarkkaan. Hyväksi onneksi lapset asuivat suhteellisen lähekkäin ja samalla puolella kaupunkia, mikä helpotti heidän hakemisiaan. Kuitenkin haasteita toi jo pienikin viiden minuutin ero hakuajoissa. Jos lapset tulivat yhtä aikaa settiin, hard out oli ensiksi haetulle viisi minuuttia aikaisempi. Tässä tapauksessa kuvaus- sekä kuvajärjestystä piti miettiä myös tarkkaan ja tämä tuottikin kokonaisaikatauluja sekä call sheetteja luodessa paljon päänvaivaa.

Aikataulujen tekoon toi haastavuutta myös aikuisnäyttelijöiden aikataulun sovittaminen lasten aikatauluraameihin. Budjetilliset kysymykset olivat muun muassa osa aikuisten aikataulupohdintaa. Tarkoituksena oli myös minimoida välipäiviä aikuisten aikatauluissa ja sovittaa yhden näyttelijän kaikki kuvat kolmeen päivään. Pitkän väännön, kompromissien ja pohdintojen jälkeen, aikatauluista saatiin toimivat.

6.3 Kuvaukset

Kuvaukset kokonaisuudessaan olivat onnistuneet ja henkilökohtaisesti sain paljon positiivisia muistoja tältä ajanjaksolta. Ensimmäisenä kuvauksia ajatellessa tulee mieleen lämpö ja hauskanpito, mikä oli tuotannon tavoitteenakin. Oppimiskokemuksena kuvaukset olivat erinomaiset ja toivat näkökulmaa yleisesti kuvausten pyörittämiseen apulaisohjaajana sekä miten toimia lasten kanssa.

Lasten kanssa kuvauksissa oli hauskaa. Humoristiset lapset pitivät paljon vitsien kertomisesta ja yleisestä hassuttelusta. Kuvaustilanteissa lapset käyttäytyivät joka kerta todella asiallisesti ja keskittyneesti, vaikka päivät olivat heille pitkiä ja ulkona oli jo kylmä. Heille oli helppo puhua ja lapset kommunikoivat hyvin keskenään, kuin myös työryhmän kanssa. Positiivinen asenne onnistui pysymään yllä, vaikka kuvausaikatauluun tulikin venymisiä ja en aina pystynyt sanomaan lapsille kuinka kauan menee, ennen kuin pystytään jatkamaan kuvauksia.

Roolini heihin nähden pysyi pitkälti ohjeistavana hassuttelijana. Haastatteluissa ilmi tullut opettajamainen rooli tuli esille, mutta pitkälti projektin ohjaaja ja erityisesti toinen apulaisohjaaja olivat opettajanomaisessa asemassa heille. Omassa asemassani ohjasin heitä kulkemaan ja menemään setissä, huolehdin heidän hyvinvoinnistaan, esimerkiksi ettei tule liikaa odottelua kylmässä, ja pidin yllä hauskaa ilmapiiriä heidän kanssaan. Lapset ovat reaktiivisia ja on myös hyvä pysyä itse reaktiivisena heille. Se elävöittää kommunikaatiota heidän kanssaan. Havainnoin, että jos lapset saavat tukea toisistaan, he uskaltavat rohkeammin tuoda itsensä esille. Kanamiehessä lapset kommunikoivat erinomaisesti keskenään ja

olivat seurana toisilleen. Yhteisöllisyyttä varmasti lisäsi se, ettei setissä ollut viihdekeskusta heille, joten keskinäinen kommunikointi oli äärimmäisen isossa roolissa.

Kuvausten aikana pidin mielessä haastatteluissa ilmi tulleen neuvon siitä, että lasten ollessa mukana kuvauspaikalla, setissä tulisi olla kiireetön tunnelma ja kielenkäyttöön kiinnittää huomiota. Lasten stressitilaa ei haluttu kasvattaa turhaan, sillä kuvaukset ovat itsessään jo todella jännittävä asia. Kanamiehessä tässä asiassa onnistuttiin suhteellisen hyvin. Asia toteutettiin informoimalla ennen kuvausten alkua työryhmää lapsista ja annettiin ohjeistus miten heidän läsnä ollessaan tulee käyttäytyä. Muistutuksena aina ennen kuvauspäivän alkua pidettiin pieni yhteinen briiffi, jossa kerrottiin päivän kulusta ja mitä tärkeitä asioita tuli ottaa sinä päivänä huomioon. Työryhmä oli hyvin mukana kaikessa ja tekeminen oli hauskaa. Pieniä kiroilulipsahduksia saattoi sattua, mutta ne olivat todella harvassa.

Aikataulut olivat joinakin päivinä tiukkoja lasten hard outien vuoksi. Stressitasot nousivat aikuisilla, mikä helposti normaalitilanteessa olisi johtanut sen näyttämiseen toisille. Tältä vältyttiin lasten läsnäolon ansiosta ja henkilökohtaisesti apulaisohjaajana paljon maskeerasin stressiäni iloiseen työryhmän hoputteluun kysymällä kysymyksiä tai kertomalla asiani niin, etteivät lapset kuule. Kerran aikataulujen kanssa lasten poistumisaikojen vuoksi tuli tilanne, jossa kuvia jäi ottamatta. Tässä kohtaa olisin voinut omassa kommunikoinnissani olla vielä selkeämpi kuvaajan ja ohjaajan suuntaan ajan realiteetista. Tässäkin tapauksessa pidimme kuitenkin huolta, että lapset eivät joudu kokemaan sitä samaa pettymystä ja stressin tunnetta, mitä asia aiheutti aikuisille. Aikataulusta pidettiin kiinni ja kuvia otettiin juuri sen verran, mitä ehdittiin.

Kuvaukset olivat positiivinen kokemus, ja sen huomasi lapsista ja heidän reaktiostaan. Hymy oli usein heidän huulillaan, he nauroivat työryhmän kanssa ja lopuksi antoivat vielä kiitoslahjat muutamalle johdossa olleelle ihmiselle. Apulaisohjaajana huomasin, että rohkea ja suora kommunikointi, kuitenkin ystävällisellä tavalla tehtynä, on paras tapa pitää kuvauksia kasassa ja huolehtia siitä, että ohjaajan visio sekä tuottajan antamat raamit sopivat yhteen. Jatkuva informointi kaikesta pitää kuvauksia käynnissä, kun tiedetään mitä tapahtuu juuri nyt ja mitä

tulee tapahtumaan seuraavaksi. Aikataulusta tiedottaminen myös kertoo, että tulee asioiden kanssa kiirettä vai saadaanko asia tehdä rauhallisemmin.

6.4 Havainnot lasten kanssa työskentelystä

Työnteko lasten kanssa oli odotettua helpompaa. Kuvauspäivät olivat antoisia ja hauskoja, kohdallemme oli osunut humoristisia lapsia, jotka tykkäsivät vitsailla ja pitää yllä rentoa ilmapiiriä.

Jännittäminen on normaalia ja varsinkin ymmärrettävää lasten kohdalla. Yksi lapsinäyttelijöistä koki kovaa jännitystä ensimmäisenä kuvauspäivänä. Projektin ohjaaja oli tarkkasilmäinen ja huomasi lapsen jännityksen ja yhdessä alkoivat purkamaan jännitystä. Ohjaaja esimerkiksi teki lapsen kanssa yhdessä uskallusharjoituksia ja pyysi muutkin lapset mukaan apuun. Lapsen jännitys laukesi yhteisen tekemisen myötä ja kameran edessä oli jälleen helpompi olla.

Kuvaukset ajoittuivat syksylle, joten kylmyys oli jo läsnä. Varsinkin, kun lapset eivät olleen kovin paksuissa vaatteissa kuvaushetkillä, taukovarustuksesta pyrittiin pitämään huolta. Heti kun kamera ei enää kuvannut, lapset peiteltiin lämpimillä takeilla. Jos oli tulossa pidempi hetki, ettei kamera käynyt, lapset lähetettiin heti sisälle.

Kuvausten aikana lapsille pyrittiin antamaan joku aikuinen koko ajan seuraksi. Setissä ollessa kolmen lapsen oli helppoa olla hieman syrjässä juttelemassa keskenään, mutta yksin setissä oleva lapsi tarvitsi jonkun erillisen henkilön pitämään seuraa. Projektin aikana kävi kerran niin, että yksi lapsista jäi hetkeksi yksin setissä ollessa. Tämä oli inhimillinen erehdys, mikä kuitenkin huomattiin nopeasti. Koska lapsista vastannut henkilö oli poissa sinä päivänä, yksi työryhmän jäsenistä piti tälle lapselle seuraa.

Yksi tärkeä asia, joka tulee ottaa huomioon, on lapsille erikseen määritelty ajanviettopaikka ja taukotila. Kanamiehessä määrittelimme taukotilan maskeerauksen ja puvustuksen yhteyteen, jolloin lapset pääsivät tilaan, jossa olisi joku täysi-ikäinen koko ajan paikalla.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Apulaisohjaaja on kuvausten rakennusmestari. Hän huolehtii kuvausten saattamisesta ajallaan maaliin, pitäen huolta työyhteisöstä sekä vallitsevasta ilmapiiristä. Hänen vastuullaan on informaatio ja sen jakaminen, huolehtiminen siitä, että kaikki tietävät mitä ovat tekemässä ja milloin. Tämä vaatii apulaisohjaajalta organisointikykyä, vahvoja ja selkeitä kommunikaatiotaitoja, kärsivällisyyttä, uskallusta ja huumorintajua.

Työnjohtajan kyky pitää asiat kasassa ja tapa johtaa, on suuri tekijä muiden stressitasojen sekä sitä kautta myös ilmapiirin kanssa. Kun työnjohtaja osaa kertoa asiallisesti ja rennosti missä mennään, rennompia asenne tarttuu muihinkin. Avoinuus auttaa luottamuksen rakentamisessa. Tästä syystä apulaisohjaajan tulee olla varma ja vankka sanoissaan, vaikka aikataulu olisi myöhässä 2 tuntia. Hänen tehtävänä on silloin neuvotella, mitä tehdään ja miten saadaan menetetty aika kiinni. Jämäkkyys ja rohkeus ottaa asiat esille on apulaisohjaajan tärkeitä ominaisuuksia, jotta homma saadaan pysymään kasassa. Tämä ei tarkoita kuitenkaan ilkeyttä tai sitä, ettei apulaisohjaaja esimerkiksi saa hymyillä työkavereille. Hauskaa saa olla ja se tulee erityisen vahvasti ilmi, kun settiin tulee lapsia.

Oman kokemuksen, haastattelujen ja luetun materiaalin pohjalta voin sanoa, että lapset kuvauspaikalla on useimmiten positiivinen ja mukava asia. Haastatteluissa ilmi tullut huomio siitä, kuinka lasten kanssa koko työryhmään tulee tietynlainen ilmapiiri, tuntuu olevan todellinen asia. Kanamiehessä ilmapiiri tuntui kevyemmältä ja enemmän alttiilta hauskanpitoon, kuin muissa lopputyöprojekteissa, joissa olen ollut mukana. Lasten kanssa muistaa, että on itekin vain ihminen ja altis virheille ja se on täysin hyväksyttävää. Tietynlainen viattomuus on läsnä lasten kanssa, mikä tuo heti kevyemmän tunnelman koko työryhmän välille.

Ajatus lasten ja apulaisohjaajan välisestä suhteesta on positiivinen ja hauska. Haastateltavat kuvailivat opettajan roolin olevan lähimpänä sitä, miten he toimivat lasten kanssa apulaisohjaajina. Kuvailu on hyvin totuudenmukainen ja muun lähdemateriaalin perusteella nimenomaan apulaisohjaajan lähtökohta lähestyä lapsia kuvaustilanteessa. Kun apulaisohjaaja toimii yleisenä työnjohtajana, hänen tulee olla sitä myös lapsille. Koska lasten kanssa on omat sääntönsä ja tapansa

inspiroida, tukea ja luoda ilmapiiriä, on parasta tehdä se myös heille tutulla tavalla. Opettajana apulaisohjaaja myös opettaa kuvaspaikan sääntöjä, mutta kuuntelee ja antaa lapselle mahdollisuuden oppia haluamistaan asioista. Lapselle tulee luoda positiivinen kokemus kuvauksista ja kun he saavat sen, se tulee olemaan positiivinen ja ihana kokemus koko työryhmälle.

Opinnäytetyön kautta apulaisohjaajan työkuvakin on auennut enemmän. Näkökulma lasten kautta toimi apuna sen ymmärryksessä, millainen rooli apulaisohjaajalla elokuvatuotannossa on. Koska lapsia tulee kohdella tasavertaisesti, kuitenkin huomioiden erityistarpeet, korostuu esimerkiksi kärsivällisyys, kommunikointitaidot, aikataulutusta ja stressinsietokyky. Aikuistenkin kanssa työskennellessä on tärkeää muistaa pitää malttiä, kohteliaisuus ja kärsivällisyys mielessä, sekä huolehtia selvästä kommunikoinnista. Lasten kautta nämä asiat oppii hahmottamaan eri tavalla, se tuo mukaan näkökulman, jossa kiirettä ei periaatteessa ole edes olemassa. Kiireen tuntu tuo aikuisillekin stressin pintaan ja ilmapiiri voi helposti alkaa tuntua painostavalta. Kun puhutaan ”tekemisen meningistä”, tarkoitetaan eri asiaa kuin kiirettä. Silloin ihmisillä on energiaa ja he tekevät jopa hyvällä mielellä töitä. Tämä on tavoiteltavaa niin aikuisten kuin lasten kanssa, jotta työkokemus on mukava.

Turvallisuus on aina ollut tärkeä osa miettiessä elokuvien tekoa, kuitenkin lasten kanssa asia korostuu todella paljon ja tuo uutta näkökulmaa, mitä kaikkea oikeasti on hyvä huomioida. Fyysinen sekä henkinen turvallisuus on tärkeä lapsille, mutta myös aikuisille. Näyttelijöiden turvallisuus huomioidaan usein hyvin, mutta myös työryhmälle pitää luoda ympäristö, jossa he voivat kokea olonsa turvallisiksi. Vaaratilanteisiin tulee puuttua, kuvausympäristöä tarkistaa ja informoida tarvittaessa riskitekijöistä sekä katsoa, että jokaisella on mahdollisuus taukoihin ja ruokaan. Syrjäntä- tai häirintätapauksissa tulee olla mahdollisuus puhua asiasta jollekin. Lasten kanssa asiaa ajattelee itsestään selvyytenä, mutta myös aikuisille tuotantoon voi nimetä erikseen oman häirintä- ja syrjäntäyhteyshenkilön, johon ottaa yhteyttä tarvittaessa.

Opinnäytetyön tekeminen on saanut pohtimaan laajasti, voisiko lasten kanssa työskentelystä ottaa jollain tavalla mallia aikuisten työskentelyyn. Koska Kanamiehen kuvaukset olivat positiivinen kokemus ja kuvauksissa tuntui olevan hauskaa,

olen miettinyt olisiko mahdollista tuoda enemmän tämän tyylistä asennetta työntekoon. Suora adaptoiminen ei tietenkään toimi, sillä aikuiset ymmärtävät asioita jo eri tavalla. Perustarpeiden tasolla kuitenkin ihminen on ihminen, oli hän lapsi tai aikuinen. Jokainen tarvitsee lepoa, ruokaa, taukoja, hymyä ja turvaa.

Haluan lopuksi tehdä vielä yhteenvedon tehdyistä havainnoista, joiden koen auttaneen lasten kanssa työskennellessä. Poimin tärkeimmät asiakohdat tiivistetysti opinnäytetyöstä ja avaan niitä kevyesti. Muistilistan tarkoitus on toimia nopeana tapana tarkistaa, mitkä olivat avainasioita, jotka on hyvä huomioida.

Muistilista lasten kanssa työskentelyyn:

- **Lasten turvallisuuden varmistaminen.** Fyysinen ympäristö ja sen riskitekijöiden huomioiminen. Henkinen ympäristö, jossa lapselle tulee turvallinen olo. Esimerkiksi joku on koko ajan lapsen kanssa.
- **Työaikalaki.** Lasten työtunnit kouluviikolla koulupäivänä on enintään 2 tuntia ja loma-ajalla 7 tuntia. Poikkeusluvan hakeminen lasten työntekoon.
- **Lapsen tasolle tuleminen.** Kyykistyminen, ylhäältä päin puhumisen vältteleminen. Tasavertaisuuden tunteen luominen.
- **Lasten jaksaminen ja viihtyvyys.** Taukojen pitäminen ja tekeminen tauoilla. Aktiviteettia, pelejä, lukemista. Tutustuttaminen kalustoon, ympäristöön, työnkuviin.
- **Hauskanpito ja kevyt ilmapiiri.** Vitsailu, hauska yhteinen tekeminen. Stressittömän ja kiireettömän ilmapiirin luominen.
- **Kielenkäyttö.** Ei kiroilua. Osa ilmapiirin luomista, mutta myös hyvän esimerkin antamista sekä turvallisuuden tunteen luomisen osa.

Lapset kuvauksissa on laaja aihe ja asiaa pystyisi käsittelemään paljon enemmän. Suosittelen oppaan tekemistä lasten kanssa työskentelystä elokuva-alalla. Kyseiselle oppaalle olisi suurella todennäköisyydellä käyttöä, sillä aiheesta ei ole tehty tiivistettyä kokonaisuutta aiemmin. Tähän opinnäytetyöhön kokosin kaikista tärkeimmät ja isoimmat asiat, jotka tulee huomioida lasten kanssa. Tähän lukeutuu laki- ja turvallisuusasiat, mutta myös isoimmat huomiot siitä, miten lasten kanssa olisi hyvä toimia. Asioiden laajempi kartoittaminen auttaisi ymmärtämään parhaat tavat tuoda lapsille hyvä kuvauskokemus.

LÄHTEET

Salmi, J. 2008. Apulaisohjaajan työnjohdolliset tehtävät elokuvatuotannon kuvausjaksolla. Viestinnän koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 30.3.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/1451>

Luostarinen, K. 2015. Tuotannon, ohjaajan ja työryhmän ristitulessa. Viestinnän koulutusohjelma. Lapin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 11.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201504224800>

Kasper, O. 2020. Suomalainen apulaisohjausosasto ja sen kehittäminen. Elokuva- ja televisiotuotannon koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 11.4.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/337849>

Järvinen, J. 2022. Avustajana suomalaisessa draamatuotannossa : opas tv-sarja-avustajan roolista kiinnostuneelle. Media-alan tutkinto-ohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 26.4.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/754104>

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto TEME. 2017. Elokuva-alan ammattien määritelmiä. Verkkosivu. Viitattu 6.3.2023. <https://www.teme.fi/fi/elokuva-alan-ammattien-maaritelmia/>

Nashville Film Institute (NFI). n.d.. Assistant Director: Everything You Need To Know. Verkkosivu. Viitattu 11.4.2023. <https://www.nfi.edu/assistant-director/>

Omni. n.d.A guide to working with children. Verkkosivu. Viitattu 26.4.2023. <https://omni-productions.co.uk/blog/working-with-children-guide/>

Työsuojelu. n.d.. Nuori työntekijä. Verkkosivu. Viitattu 12.4.2023. <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/nuori-tyontekija>

Finlex. 2020. 19.11.1993/998 Laki nuorista työntekijöistä. Verkkosivu. Viitattu 18.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1993/19930998?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20nuorista%20ty%C3%B6ntekij%C3%B6ist%C3%A4>

Elokuvantaju. n.d. Toimenkuvat – Job Descriptions. Verkkosivu. Viitattu 18.4.2023. <https://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/toimenkuvat.jsp>

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. 2.0. E-kirja. Uud. Painos. Vastapaino. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685030>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. PDF-dokumentti. Viitattu 7.5.2023. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Koppa. Jyväskylän yliopisto. 23.4.2015. Tapaustutkimus. Verkkosivu. Viitattu 3.5.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelma-polku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

KvaliMOTV. Tampereen korkeakoulut. n.d. Teemahaastattelu. Verkkosivu. Viitattu 7.5.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Markkola, A. Wahlman, H. Kelaamo. 2016. Pitkää pinnaa ja positiivista energiaa – lapset kuvauspaikalla. Verkkosivu. Viitattu 8.5.2023. <https://www.kelaamo.fi/pitkaa-pinnaa-ja-positiivista-energiaa-lapset-kuvauspaikalla/>

Haastattelut

Mielonen, J. apulaisohjaaja. 2022. Sähköpostiviesti 21.3.2022.

Orasmaa, I. apulaisohjaaja. 2022. Zoom-haastattelu 13.4.2022.

Kuha, K. apulaisohjaaja. 2022. Zoom-haastattelu 13.4.2022.

Lepola, T. apulaisohjaaja ja ohjaaja. 2022. Zoom-haastattelu 14.4.2022.

LIITTEET

Liite 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET (sähköposti)

1. Miten alaikäiset näyttelijät tulee huomioida kuvaustilanteessa?
2. Mikä on apulaisohjaajan rooli suhteessa alaikäisiin näyttelijöihin?
3. Kun lähdetään suunnittelemaan lastenelokuvalle aikatauluja, mitä asioita tulee ottaa huomioon?
4. Oletko huomannut toistuvia haasteita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskennellessä?
5. Mikä on parhain kokemuksesi lasten kanssa elokuvaa tehdessä?
6. Entä pahin?
7. Jos kyseessä on toiminnallinen lastenelokuva, mitä erityispiirteitä tähän liittyy?
8. Saako lapsi tehdä stunt-kohtauksia?
9. Jos elokuvassa on lapsen stunt-kohtauksia, tuleeko tämä huomioida jottenkin ajallisesti?
10. Miten lapset ja stuntit toimivat yhdessä?
11. Miten apulaisohjaaja kommunikoi työryhmälle alaikäisistä näyttelijöistä?
12. Jos on toinen apulaisohjaaja, miten vastuu kannetaan alaikäisistä avustajista?

Tärkeimmät kysymykset painottuvat välille 1-7, pyrin tutkimaan erityisesti lastenelokuvan haasteita.